

ELEMENTELE CONSTITUTIVE ALE INFRAȚIUNII DE COMUNICARE DE INFORMAȚII FALSE STUDIU DE CAZ: FAKE NEWS ÎN REȚELELE DE SOCIALIZARE

Drd. Gabriel-Bogdan CHIHAJ

Universitatea „Titu Maiorescu”, București

În contextul actual, având în vedere tensiunile create în rândul populației de către măsurile luate de Guvernul României în vederea prevenirii răspândirii virusului SARS-COV-2, informarea corectă și veridică reprezintă o nevoie primordială a oamenilor, ce pot fi susceptibili influențelor oricăror informații provenite din diferite surse. Fără a discuta despre factorii psihologici ce determină renunțarea la propriile filtre, prin care oamenii analizează informațiile primite în situații deosebite, și luând în considerare faptul că viteza de răspândire și consum a informațiilor în mediul online, în special pe rețelele de socializare, depășește viteza de răspândire a informațiilor oficiale, supuse proceselor de aprobare, semnare sau avizare, această cercetare are scopul de a crea o incursiune în elementele infracțiunii de comunicare de informații false în legătură cu cazul specific al răspândirii știrilor false („fake news”) în rețelele de socializare, cu potențial efect asupra securității naționale.

Cuvinte-cheie: infracțiune, răspândire, fake news, rețele de socializare, securitate națională.

INTRODUCERE

În anul 2020, întreaga lume, inclusiv România, a fost supusă unor puternice provocări în toate domeniile de activitate, din prisma virusului SARS-COV-2. La nivel național, pentru a exista posibilitatea creării unui cadru legislativ potrivit pentru prevenirea răspândirii acestui virus, a fost decretată starea de urgență pentru o perioadă de 30 de zile (Decretul nr. 195/2020), iar apoi, a fost prelungită cu încă 30 de zile (Decretul nr. 240/2020). Ca urmare a efectelor instrumentelor legislative, utilizate în perioada stării de urgență pentru restrângerea drepturilor cetățenilor cu scopul de a preveni răspândirea virusului, s-a creat un cadru prolific propagării știrilor false, cunoscute și sub numele de „*fake news*”, fenomen ce poate avea efecte negative și asupra securității naționale. Lipsa predictibilității efectelor asociate măsurilor și restricțiilor ce urmau a fi adoptate și publicate, necesitatea adaptării zilnice a acestora în funcție de evoluția epidemiei, precum și procesul anevoios de semnare, avizare și publicare a documentelor oficiale, toate acestea au condus la crearea situației în care cetățenii se informau din proiecte ale actelor normative, răspândite prin intermediul platformelor de socializare (Facebook, WhatsApp etc.). Gradul ridicat de încredere a oamenilor în colegii sau prietenii din grupurile de rețele de socializare a condus la situația în care proiectele de hotărâri de guvern sau cele ale Comitetului Național pentru Situații Speciale de Urgență ce erau răspândite în aceste grupuri erau considerate ca fiind veridice, în special că, de cele mai multe ori, acestea reprezentau chiar acte normative ce erau adoptate cu puține sau nicio modificare față de proiectele răspândite.

Un astfel de caz, ce a provocat o reacție imediată din partea populației, o reprezintă „*Hotărârea nr. 14 din 20.03.2020 a Grupului de suport tehnico-științific privind gestionarea bolilor înalt contagioase pe teritoriul României*”. Acest document, ce conținea restricții drastice pentru cetățeni, a fost distribuit prin intermediul platformei WhatsApp, în dimineața zilei de 20.03.2020. Documentul îmbrăca forma similară hotărârilor emise de instituție, avea o dată concretă în titlu și în conținut, cu toate că acesta era lipsit de semnăturile și ștampilele specifice unui document aprobat. Totuși, documentul s-a răspândit foarte repede, iar mulți dintre cei care au accesat documentul au considerat că acesta este veridic, creându-se, astfel, o stare de neliniște în rândul populației. A fost necesară intervenția din partea reprezentanților instituției emitente pentru a explica faptul că acel document reprezenta un *draft* pentru uz intern, supus studiului, dar nu producea efecte, nefiind aprobat

la momentul respectiv. De asemenea, s-a luat decizia sesizării organelor de urmărire penală cu privire la săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 304 din Codul Penal (Legea 286/2009) de distribuire de informații nedestinate publicității. Se pune totuși problema dacă măsura luată de autorități, sesizând organele de urmărire penală cu privire la infracțiunea anterior menționată, este suficientă în astfel de cazuri, în special datorită faptului că răspândirea și comunicarea de știri false sunt acoperite de infracțiunea prevăzută de art. 404 din Codul Penal (Legea 286/2009). Astfel, consider că se impune o analiză detaliată a infracțiunii prevăzute de norma menționată și a modalității în care „fake news” din rețelele de socializare și răspândirea acestora se încadrează în limitele acestei infracțiuni. Pentru aplicabilitatea directă a principiilor de drept supuse analizei, va fi utilizată raportarea la cazul expus anterior, cu privire la „Hotărârea nr. 14 din 20.03.2020 a Grupului de suport tehnico-științific privind gestionarea bolilor înalt contagioase pe teritoriul României”.

COMUNICAREA DE INFORMAȚII FALSE/„FAKE NEWS”

– CONSIDERAȚII JURIDICE

Articolul 404 din Codul Penal cu privire la infracțiunea de comunicare de informații false prevede: „Comunicarea sau răspândirea, prin orice mijloace, de știri, date sau informații false ori de documente falsificate, cunoscând caracterul fals al acestora, dacă prin aceasta se pune în pericol securitatea națională, se pedepsește cu închisoarea de la 1 la 5 ani”. (Legea 286/2020). Chiar din textul prevăzut de lege se poate observa incriminarea actelor ce presupun comunicarea sau răspândirea de știri sau informații false, cu condiția ca acestea să pună în pericol securitatea națională și să fie recunoscute de inițiator ca fiind false. Verificarea condiției de incriminare se poate face dacă celelalte elemente ale infracțiunii sunt îndeplinite.

Obiectul infracțiunii

Obiectul juridic este reprezentat de strânsa legătură dintre dreptul și obligația statului român de a avea protejate informațiile, datele și documentele, din perspectiva corectitudinii și veridicității acestora în momentul comunicării lor. De observat este faptul că, în doctrina majoritară, aceste date, documente, informații se utilizează atât cu organismele internaționale, cât și în relația statului cu cetățenii, „crearea cadrului de deplină securitate națională” (Dobrinou et al., 2014) fiind o condiție esențială.

În cazul supus analizei, este imperativ a observa faptul că datele oferite publicității și răspândite prin intermediul platformelor de socializare, dar și al site-urilor de știri specializate, vizează, în mod special, relația statului cu cetățenii, având în vedere faptul că, la momentul apariției și răspândirii documentului în spațiul public,

pe teritoriul României era instituită o stare excepțională, iar restrângerea drepturilor cetățenilor era vizată în mod direct de documentul în discuție. Mai mult decât atât, datorită faptului că, în precizările Grupului de comunicare strategică, s-a recunoscut faptul că documentul reprezenta un draft (Grupul de Comunicare Strategică, 2020), este incontestabil faptul că a fost încălcat dreptul statului de a avea documentele protejate.

Obiectul material al infracțiunii vizate de această cercetare îl constituie, conform opiniei doctrinare (Dobrinou et al.), suportul pe care se transmite informația, știrea ori datele. De remarcat este faptul că, în cazul în care acestea sunt transmise prin viu grai, în mod direct sau prin mijloace audio-video, infracțiunea nu are obiect material. Informațiile, datele și documentele nu pot fi analizate în mod distinct față de suportul pe care se găsesc acestea. Obiectul material al faptei se consideră, astfel, informația sau datele, care sunt în mod specific legate de mediul pe care se aflau acestea.

Există și opinii conform cărora infracțiunea este lipsită de obiect material (Streteanu, 2008), întrucât informațiile, datele și știrile nu pot fi legate de o existență fizică, suportul pe care acestea sunt distribuite fiind doar mijlocul de comitere al faptei. La această opinie achiesează și autorul articolului, întrucât însăși multitudinea de medii prin intermediul cărora și viteza mare cu care pot fi transmise nu afectează în mod direct datele, știrile și informațiile.

În cazul Hotărârii nr. 14 din 20.03.2020, aceasta a fost transmisă sub forma unui document electronic și s-a răspândit, inclusiv pe site-urile de știri, păstrându-și forma și aparența de document oficial.

Subiectul infracțiunii

Subiectul activ nemijlocit: autor al infracțiunii de comunicare de informații false poate fi orice persoană fizică responsabilă care cunoaște caracterul fals al informațiilor comunicate sau răspândite. Legiuitorul nu a condiționat calitatea subiectului activ al acestei infracțiuni. Fapta în discuție poate fi comisă de o singură sau mai multe persoane, în participație. Aceștia pot avea calitatea de coautori, instigatori sau complici. Cu toate că subiectul activ nu este circumstanțiat, se remarcă faptul că există anumite categorii de persoane cărora le-ar fi foarte facilă săvârșirea unei astfel de fapte. De exemplu, persoane ce activează în domeniul mass-mediei sau persoane cu atribuții în administrația publică în domeniul elaborării și/sau al păstrării de documente. Astfel, trebuie acordată o atenție deosebită și scopului cu care se realizează fapta (Cioclei et al., 2016).

Subiectul activ, în cazul de față, devine persoana ce a avut acces la documentul formulat sub formă de draft în cadrul Grupului de suport tehnico-științific din subordinea Comitetului Național pentru Situații Speciale de Urgență și care a eliberat

acest document în mediul public, cu o aparență oficială, fără mențiunea că reprezintă un draft și cu toate că nu era aprobat. Nu se poate aprecia scopul urmărit de persoana care a răspândit documentul, dar pot fi urmărite efectele imediate pe care acesta le-a produs, în scurta perioadă până la precizarea oficială. Reacția imediată a publicului la care a ajuns documentul prin intermediul platformelor de socializare este rezultatul atât al vitezei mari de răspândire a informațiilor în aceste medii, cât și al capacității ridicate a publicului de a procesa informațiile care le sunt prezentate.

Subiectul pasiv – Această infracțiune are ca subiect pasiv principal statul. Există posibilitatea existenței și a subiectului pasiv secundar, atunci când datele, informațiile sau documentele se referă la o autoritate a statului care este prejudiciată, menținându-se condiția creării unui pericol asupra securității statului. În cazul analizat, Comitetul Național pentru Situații Speciale de Urgență poate fi considerat subiect pasiv secundar, în calitate de autoritate prejudiciată a statului, dacă s-a creat un pericol asupra securității naționale.

Latara obiectivă a infracțiunii este constituită din două părți. Legiuitorul a incriminat, în primul rând, comunicarea de date, informații, știri, documente false și, în al doilea rând, răspândirea acestora.

Diferența dintre comunicare și răspândirea informațiilor este că, prin comunicare, se presupune informarea directă a altor persoane cu scopul de a obține efectele dorite, iar prin răspândire, se înțelege transmiterea informațiilor false, astfel încât acestea să ajungă la cunoștința publicului, ceea ce conduce la obținerea efectelor vizate (Ibid.). În ambele cazuri, este necesară îndeplinirea a trei condiții: informațiile să fie false, să pună în pericol securitatea națională, iar făptuitorul să cunoască faptul că informațiile comunicate/răspândite sunt false.

Pentru a verifica îndeplinirea primei condiții, trebuie explorată noțiunea de „*informații false*”. Codul Penal incriminează infracțiunile de fals și uz de fals, într-un cadru bine determinat, în special în ceea ce privește documentele. Astfel, definirea noțiunii de „*documente falsificate*” în sensul art. 404 din Codul Penal este ușor de realizat. În schimb, noțiunile de „*știri, date sau informații false*” nu sunt clar definite de legiuitor. Pentru o înțelegere mai profundă a acestora, este necesară o incursiune în gândirea recentă a legiuitorului, cu privire la conceptul de „*fake news*” în anul 2020, ținând cont că acesta reprezintă un fenomen modern, care nu era foarte răspândit în momentul elaborării Noului Cod Penal din 2009. În *Strategia Națională de Apărare a Țării*, intitulată sugestiv „*Împreună, pentru o Românie sigură și prosperă într-o lume marcată de noi provocări*”, găsim, la punctul 8 al introducerii, faptul că „*Evoluțiile din domeniul tehnologic determină diversificarea și creșterea complexității riscurilor și amenințărilor de securitate, precum atacurile cibernetice,*

activitățile specifice domeniului informațional (acțiuni ostile/de influență derulate în spațiul public, dezinformare, răspândirea de știri false/fabricate etc.) și posibile efecte nocive și destabilizatoare ale importului unor tehnologii cu uz civil în cadrul acțiunilor asimetrice și hibride, generând noi provocări de securitate”. (Parlamentul României, 2020). Astfel, legiuitorul încadrează acțiunea de răspândire de știri false/fabricate sub conceptul larg al dezinformării, ce este considerat a avea un efect nociv împotriva securității naționale.

În Planul de acțiune împotriva dezinformării, al Comisiei Europene, dezinformarea este definită ca fiind „o serie de informații în mod verificabil false sau înșelătoare, care sunt create, prezentate și diseminate pentru a obține un câștig economic sau pentru a induce publicul în eroare în mod deliberat și care pot provoca un prejudiciu public. Prejudiciul public include amenințări legate de procesele democratice, precum și de bunurile publice, cum ar fi sănătatea, mediul sau securitatea cetățenilor Uniunii. Dezinformarea nu include erorile neintenționate, satira, parodia sau știrile și comentariile partizane identificate în mod clar ca atare”. (Comisia Europeană, 2018).

În analiza cazului Hotărârii nr. 14 din 20.03.2020, trebuie analizată apartenența conținutului documentului categoriei de informații ce ar fi considerate dezinformare, conform definiției sus-menționate. Cu toate că documentul reprezenta un draft pentru uz intern, în momentul în care a fost făcut public prin intermediul rețelelor de socializare, acesta poate fi considerat un document ce purta „o serie de informații în mod verificabil false sau înșelătoare”, întrucât nu era un document oficial aprobat, dar avea aparența unui astfel de document, utilizând formatul specific hotărârilor adoptate până în acel moment, făcând uz inclusiv de însemnele distinctive ale instituției presupus emitente. Chiar și titlul acesteia, „Hotărârea nr. 14 din 20.03.2020”, denotă aplicabilitatea imediată a măsurilor cuprinse în document, iar formularea primului paragraf poate induce în eroare orice cititor cu privire la caracterul oficial și obligatoriu al documentului: „Având în vedere extinderea infecțiilor cu SARS-COV 2 la nivel național, în data de 20.03.2020, membrii Grupului de suport tehnico-științific privind gestionarea bolilor înalt contagioase pe teritoriul României au discutat măsurile necesare a fi luate în scopul prevenirii răspândirii infecției. Membrii au decis următoarele: (...)” (Gândul, 2020).

Analizând documentul din perspectiva efectelor acestuia, în comparație cu definiția dezinformării dată de Comisia Europeană, nu poate fi apreciat dacă acesta a fost dat publicității și răspândit pentru a crea „un câștig economic”, dar, cu siguranță, a avut ca efect inducerea în eroare a publicului cu potențialul de a provoca și un prejudiciu public sub forma unor amenințări legate de „procesele democratice, precum și de (...) sănătatea, mediul sau securitatea cetățenilor” (Comisia Europeană, 2018), având în vedere faptul că documentul presupunea o serie de măsuri drastic restrictive ce vizau libera circulație a cetățenilor, drept constituțional, care nu poate fi

restrâns decât prin lege, conform articolului 25, alineatul 1 prevăzut de Constituția României. (Parlamentul României, 2003). Astfel, se pune întrebarea dacă acest tip de dezinformare poate aduce atingere securității naționale. Articolul 1 din Legea 51/1991 privind securitatea națională a României definește acest concept ca fiind *„starea de legalitate, de echilibru și de stabilitate socială, economică și politică necesară existenței și dezvoltării statului național român ca stat suveran, unitar, independent și indivizibil, menținerii ordinii de drept, precum și a climatului de exercitare neîngrădită a drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale ale cetățenilor, potrivit principiilor și normelor democratice statornicite prin Constituție”*. (Parlamentul României, 2014). Având în vedere prevederile articolului menționat, putem aprecia că, prin crearea, în ochii cetățenilor, a unei aparente restrângerii a drepturilor garantate de Constituție, se aduce un prejudiciu statului român, afectând *„starea de legalitate, de echilibru, (...) „climatul de exercitare neîngrădită a drepturilor, libertăților (...) fundamentale (...) statornicite prin constituție”*. Drept urmare, simpla creare a unei percepții, în viziunea cetățenilor, prin dezinformare, ce ar afecta principiile anterior menționate, poate fi considerată o amenințare la adresa securității naționale.

A treia condiție necesară pentru îndeplinirea cerințelor laturii obiective a infracțiunii este determinantă, întrucât, după considerentele deciziei Curții Constituționale a României, acțiunea de a comunica sau de a răspândi știrile, datele, informațiile sau documentele capătă relevanță penală numai sub condiția ca făptuitorul să cunoască, la momentul comiterii, caracterul lor nereal. Rezultă deci că îndoiala asupra veridicității informațiilor comunicate sau răspândite face să nu se întrunească elementele infracțiunii, producând același efect ca și cauza de neimputabilitate a erorii. Situația derogă de la regula generală în materie (conform căreia eroarea nu se confundă cu îndoiala, aceasta din urmă presupunând că făptuitorul este conștient că nu își poate reprezenta în mod corect realitatea în care ar trebui să nu acționeze, iar dacă totuși trece la executare – deși are conștiința cunoașterii nesigure a realității –, va răspunde penal pentru fapta comisă, deoarece a acceptat producerea rezultatului socialmente periculos, acționând, așadar, cu intenție indirectă). Cu alte cuvinte, va săvârși infracțiunea pe care o analizăm numai subiectul care știe caracterul fals al datelor, știrilor, informațiilor sau documentelor pe care le răspândește, nu însă și persoana care are dubii asupra valorii de adevăr a acestora, chiar dacă, sub raport obiectiv, ele sunt nereal. Se transpune, astfel, în plan legislativ o mai veche orientare a doctrinei și jurisprudenței, care au statuat că legea penală nu sancționează comunicarea sau răspândirea de date ori informații doar pentru simplul motiv că nu s-a confirmat veridicitatea lor, ci are în vedere datele sau informațiile false, precum și documentele falsificate, astfel că făptuitorul nu ar putea fi tras la răspundere penală

pentru publicarea unor date, informații sau documente a căror autenticitate nu a avut posibilitatea să o cunoască (Decizia nr.273/2000). Cu toate că decizia anterior citată se referă la prevederile articolului din vechiul cod penal, încriminarea faptei în discuție se regăsește sub aceeași formă și în noul cod penal, astfel încât rațiunea judecătorilor Curții Constituționale a României își găsește aplicabilitatea și în cazul noii prevederi. În cazul supus analizei, rămâne la latitudinea organelor de urmărire penală pentru a determina dacă persoana ce a publicat și răspândit „*Hotărârea nr. 14 din 20.03.2020*” avea dubii asupra valorii de adevăr a celor conținute de document, deși este greu de acceptat faptul că publicarea, cu bună știință, a unui document ce nu a fost supus procesului de aprobare specific reprezintă o variantă în care făptuitorul nu cunoaște caracterul nereal al informațiilor publicate.

Urmarea imediată a infracțiunii prevăzute de art. 404 din Codul Penal este crearea unei stări de pericol ce afectează securitatea națională, iar în ceea ce privește raportul de cauzalitate, este necesară existența unei relații directe între fapta de comunicare de informații false și starea de pericol la adresa securității naționale. Atât stabilirea impactului avut de fapta săvârșită asupra securității naționale, cât și legătura directă a acesteia cu starea creată rămân a fi determinate de organele cu atribuții în domeniu.

Latara subiectivă – În ceea ce privește latura subiectivă, legiuitorul prevede doar forma faptei săvârșite cu intenție. De aceea, este necesară analiza detaliată a modului în care autorul faptei a perceput informațiile distribuite, conform hotărârii Curții Constituționale a României anterior amintite. De asemenea, se remarcă și în doctrină faptul că, dacă „*autorul are dubii cu privire la caracterul informațiilor prezentate, dar alege totuși să le expună în fața opiniei publice, oricât de iresponsabilă sau lipsită de deontologie profesională ar fi activitatea sa, mai ales în cazul în care este jurnalist, acesta nu va putea fi tras la răspundere penală*”. (Cioclei et al.).

Formele infracțiunii și sancțiunile

Pentru infracțiunea de comunicare de informații false, legiuitorul sancționează doar infracțiunea consumată sub forma realizării efective a comunicării sau a răspândirii de informații false, având condiția creării unei stări de pericol la adresa securității naționale. De remarcat este faptul că această consumare a infracțiunii nu este condiționată de recepționarea efectivă a informațiilor de către publicul-tintă, atâta vreme cât simpla răspândire a acestor informații poate aduce prejudicii securității naționale. De asemenea, conform articolului 412, alineatul 2 din Codul Penal, tentativa nu se pedepsește (Legea 286/2009).

Infracțiunea de comunicare de informații false se pedepsește cu închisoare de la unu la cinci ani, indiferent de modul de săvârșire a infracțiunii.

CONCLUZII

Având în vedere premisa de la care a pornit această cercetare, analizând, din perspectiva Codului Penal, o parte a fenomenului răspândit în rețelele de socializare, în permanentă creștere, cunoscut sub numele de „fake news” și realizând o paralelă reală prin prisma cazului „Hotărârii nr. 14 din 20.03.2020”, se pot formula unele concluzii cu privire la modul în care articolul 404 din Codul Penal privind infracțiunea de comunicare de informații false își găsește aplicabilitatea specifică asupra documentelor publicate și/sau răspândite folosind mediul online.

Elementele infracțiunii prevăzute de articolul 404 din Codul Penal se pot regăsi cu ușurință și în cazurile în care informațiile false comunicate au ca scop dezinformarea populației, iar faptul că regăsim acest concept, definit de către Comisia Europeană în cadrul „Planului de acțiune împotriva dezinformării”, asemănător cu ceea ce legiuitorul român înțelege prin comunicarea de informații false, nu face decât să accentueze convingerea că spectrul de aplicabilitate a infracțiunii în discuție trebuie lărgit în a cuprinde și comunicările făcute prin intermediul rețelelor de socializare, în special unele dintre acestea fiind considerate a fi spațiu public (Decizia 4546/2016). Mai mult decât atât, recunoașterea din partea legiuitorului român a pericolului ce îl reprezintă dezinformarea, sub diferitele forme ce le îmbracă, pentru securitatea națională, în cadrul unui act normativ precum *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024*, relevă necesitatea revizuirii conceptelor aplicabile în cazurile precum cel al „Hotărârii nr. 14 din 20.03.2020”, și întărirea instrumentelor legale pentru incriminarea unor astfel de fapte.

Astfel, pentru îmbunătățirea cadrului normativ aplicabil în cazurile supuse analizei, se poate formula o propunere de lege ferenda prin introducerea, în conținutul articolului 404 din Codul Penal, a unui nou alineat: „(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează faptele prevăzute în alin. (1), săvârșite în scopul dezinformării populației pentru crearea unei situații ce aduce atingere securității naționale”, facilitând, astfel, incriminarea în cazurile asemănătoare celui „Hotărârii nr. 14 din 20.03.2020” pentru efectele produse de informațiile false asupra publicului-țintă, și nu numai pentru simpla sancționare a faptelor prevăzute de articolul 304 din Codul Penal cu privire la săvârșirea faptei de divulgare a informațiilor secrete de serviciu sau nepublice.

BIBLIOGRAFIE:

1. Cioclei, V., Nedelcu, I., Manea, T., Lefterache, L. & Kuglay, I., Bodoroncea, G., Vasile, F.-M. (2016). *Codul Penal. Comentariu pe articole*. Ed.2. București: C.H. Beck.
2. Dobrinoiu, V., Pascu, I., Hotca, M.A., Chis, I., Gorunescu, M., Păun, C., Sinescu, M.C. (2014). *Noul Cod Penal comentat. Partea specială*. Ediția a II-a revăzută și adăugită. București: Universul Juridic.

Elementele constitutive ale infracțiunii de comunicare de informații false
Studiu de caz: *fake news* în rețelele de socializare

3. Streteanu, F. (2008). *Tratat de Drept Penal. Partea generală*, vol. I. București: C.H. Beck.
4. Comisia Europeană. (2018). *Plan de acțiune împotriva dezinformării*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?qid=1547476841326&uri=CELEX:52018JC0036>, accesat la 23 septembrie 2020.
5. Decizia nr. 273/2000 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 168 din Codul Penal (Curtea Constituțională a României, 28.02.2001).
6. Decizia nr. 4546 (Înalta Curte de Casație și Justiție – Secția contencios administrativ și fiscal, 27.11.2016).
7. Decret nr. 195 din 16 martie 2020 – privind instituirea stării de urgență pe teritoriul României. *Monitorul oficial al României*, nr. 212.
8. Decret nr. 240 din 14 aprilie 2020 – privind prelungirea stării de urgență pe teritoriul României. *Monitorul oficial al României*, nr. 311.
9. Gândul. (2020). *Hotărârea nr. 14 din 20.03.2020 – BREAKING NEWS! România, în „arest la domiciliu”?!*, <https://www.gandul.ro/stiri/ultima-ora-draft-documentul-de-care-am-putea-avea-nevoie-pentru-a-parasi-domiciliul-19406589>, accesat la 23 septembrie 2020.
10. Grupul de Comunicare Strategică. (2020). *Precizare Grup Comunicare Strategică*, <https://www.mai.gov.ro/precizare-grup-comunicare-strategica/>, accesat la 23 septembrie 2020.
11. Legea 286/2009 – privind Codul Penal, cu modificările și completările ulterioare. (2009). *Monitorul oficial al României*, nr. 510.
12. Parlamentul României. (2003). *Constituția României* (republicată în 2003). *Monitorul oficial*, nr. 767.
13. Parlamentul României. (2014). *Legea 51/1991 privind securitatea națională a României – republicată, cu modificările și completările ulterioare*. *Monitorul oficial*, nr. 190.
14. Parlamentul României. (2020). *Hotărârea nr. 22/2020 privind aprobarea Strategiei de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024*. *Monitorul oficial*, nr. 574.